ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածմունքներ:—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Ախալցխայից: Նամակ Մոսկվայից: Նամակ խմբագրին: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Թիւրքիա:—«Մշակի» հեռագիրներ:—Յայտարարութիւններ: —Բանասիրական: Խենթը:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՄՈՒՆՔՆԵՐ

—

Ֆրանսիական սենատը, ինչպէս արդէն գիտեն մեր ընթերցողները, վիճաբանում է այժմ ազատ կրթութեան նոր օրէնքի վրա: Ժիւլ Ֆէրրի մինիստրի առաջարկած նոր օրէնքի առաջին վեց յօդուածները արդէն ընդունված են ձայների բազմութեամբ, չը նայելով որ նշանաւոր հռետորներից շատերը, ինչպէս Լաբուլէ և Ժիւլ Սիմոն խելքին զօռ տալով, խօսեցին այդ օրէնքի ընդունվելու դէմ: Ընդունված յօդուածների թւում կայ մի յօդուած, որով կաթօլիկ, «ազատ» անուանված համալսարանները Ֆրանսիայում զրկվում են իրանց ուսանողներին գիտնական աստիճանների համար դիպլօմներ տալու իրաւունքից:

Սենատի ձախ կողմը ընդունելով Ֆէրրիի օրէնքի առաջին վեց յօդուածները, ապացուցեց որ բաժանվեցաւ իր առաջվայ առաջնորդներից, որոնք ազատութեան անունով պատրաստ են պաշտպանել կղերականներին և եզուիտներին անգամ....

Թէև աջակողմեանները դեռ յոյս չեն կորցնում որ օրէնքի ծրագրի եօթերորդ յօդուածը կը մերժվի սենատի մեծամասնութեամբ, բայց ինչպէս երեւում է, հանրապետական կառավարութիւնը հաւատացած է որ իր առաջարկած օրէնքը կընդունվի և ուրեմն խելացի նոր գաղափարը, որ բարձրագոյն ուսումը պէտք է լինի միմիայն պետութեան ձեռքում, և ոչ թէ կղերականների ձեռքում, յաղթող կը հանդիսանայ եզուիտների, կղերականների և առհասարակ խաւարասէրների կուսակիցների վրա:

Ժիւլ Ֆէրրի չէ թագցնում որ առաջարկվող նոր օրէնքի եօթերորդ յօդուածը ունի կատարելապէս քաղաքական բնաւորութիւն. Նա համարձակ կերպով խոստովանվում է որ այդ յօդուածը ուղղված է անմիջապէս եզուիտների դէմ: «Եզուիտների միաբանութիւնը, ասեց մինիստրը իր ճառի մէջ, ներկայացնում է միշտ մի ներքին դաւադրութիւն ամեն պետութեան դէմ և այդ տեսակ գաղտնի և վտանգաւոր դաւադրութեանը պետութիւնը չէ կարող անտարբեր ոգով վերաբերվել, աչքի առջև ունելով պետութեան թէ բարոյական և թէ քաղաքական զարգացման գործը»: Ֆէրրի աւելացրեց որ Ֆրանսիայում եզուիտներին համբերում էին միայն, բայց այդ միաբանութեան դերը երկրի մէջ միշտ ապօրինի էր, օրէնքից դուրս էր:

Այդ խօսքերով Ժիւլ Ֆէրրի ուզեց ակնարկել որ եթէ սենատը չընդունի օրէնքի ծրագրի եօթերորդ յօդուածը, հանրապետական կառավարութիւնը մեծ հեշտութեամբ կը կարողանայ ուրիշ ճանապարհով և ուրիշ հողի վրա շարունակել պատերազմ եզուիտների դէմ: Եւ ճշմարիտ, հարկաւոր է միայն յիշել այն պատմական իրողութիւնը, որ Կարլ X-րդ թագաւորի հրովարտակից յետոյ, որով եզուիտների միաբանութիւնը աքսորվում էր Ֆրանսիայից, ոչ մի ուրիշ կառավարչական հրովարտակ երբէք չը ոչնչացրեց այդ կարգադրութիւնը և այնուհետև եզուիտներին միմիայն համբերում էին Ֆրանսիայում, բայց նրանք այդ երկրի ոչ մի օրէնքով պաշտպանված չէին:

Եթէ օրէնքի եօթերորդ յօդուածը կընդունվի, եզուիտները թէև կը մնան Ֆրանսիայում, բայց զրկված կը լինեն որ և է դպրոցական գործ առաջնորդելուց: Բայց եթէ սենատը կը մերժի յիշեալ յօդուածը, այն ժամանակ հանրապետական կառավարութիւնը շատ հեշտ կերպով կարող է, մանաւանդ պաշտպանված լինելով պատգամաւորների ժողովի մեծամասնութեան վճռով, վերականգնեցնել Կարլ X-ի թագաւորութեան ժամանակ հրատարակված օրէնքը, որ մինչև այժմ իր զօրութիւնը չէ կորցրել Ֆրանսիայում

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

Ը.

Նոյն աւուր գիւղերային պահուն ծերունի Խաչօի որդիները բոլորը դարձել էին դաշտային աշխատութիւններից: Սրահի մի անկիւնում վառվում էր իւղային ճրագը և նրա բեկբեկվող լոյսը տարածում էր իր չորս կողմը աղօտ ճառագայթներ: Տանուտէրը իր որդիների հետ բոլորել էին ընթրիքի սեղանի շուրջը. Նրանք լուռ ուտում էին. խօսում էր երբեմն ծերունի հայրը միայն: Գարնանային թարմ օդը անուշ զովութեամբ թափվում էր սրահի մէջ, և հեռուից լսելի էր լինում ոչխարների բառաչելու ձայնը, որ դառնում էին արօտից: Թոնրատնում հարսները ընթրիք էին պատրաստում հովիւների և մշակների համար: Նրանք դեռ ոչինչ չէին կերել, պէտք է բոլորին կերակրէին, յետոյ իրանք ևս սեղան նստէին աղջիկների հետ: Փոքրիկ մանուկները խաղալուց յոգնած, վաղուց քնած էին, առանց մի բան ուտելու:

Ընթրիքից յետոյ ծերունի Խաչօի որդիները գընացին իրանց բանին: Նրանք դեռ շատ գործ ունէին կատարելու. պէտք էր անասուններին նայել, պէտք էր արտը ջրել, որովհետև այս գիշեր ջրի հերթը նրանց էր պատկանում. պէտք էր ջրաղացը գնալ ալիւր աղալու համար, մի խօսքով, հազար ու մէկ գործեր կային:

Սեղանը վեր քաղեցին. Խաչօն դեռ նստած էր, իսկ նրա մեծ որդին, Հայրապետը, որ մնաց հօր մօտ, չիբուխ էր պատրաստում նրա համար: Հօր և որդու մէջ տիրում էր խորին լռութիւն: Կարծես այս գիշեր տխրութեան դևը իր սև թեւերով նստած լինէր այդ խաղաղ ընտանիքի սրտի վրա:

—Ո՞րքան ալիւր տարան քրդերը, հարցրեց հայրը չիբուխը փոքր ինչ ծխելուց յետոյ:

—Ուղիղ տասն և երկու բեռն, պատասխանեց որդին վրդովված ձայնով:

—Ինքը բէկը ախար տասն բեռ խնդրեց:

—Ջուալները իրանց հետ էին բերել, շատ մեծ էին, մինչև բերանները լցրին, կարծես, փողը նաղդ էին տուել անիծածները:

—Ո՞ւմ եզներով տարան:

—Մեր եզներով. փառք տուէք Աստծուն, երբ գոնէ եզները կը դարձնեն: Ես վախում եմ, որ եզներին էլ ալիւրի հետ ուտեն:

—Այդպիսի անազնւութիւն չի անի բէկը:

—Քրդին ազնւութիւն ով է տուել: Միթէ քիչ է պատահել, որ բեռն էլ տանող անասունի հետ կուլ են տուել: Ես իրան ասեմ, այնքան չեմ ցաւում այսօրվայ հարիւր ոսկու համար և տասներկու բեռ ալիւրի համար, բայց ինձ այն է նեղացնում, որ ձրի հաց ենք տալիս և այդ հացը մեր ձեռքով, մեր անասուններով պէտք է տանենք և հասցնենք նրանց տանը, որ վայելեն: Այդ ինչ Աստուծոյ պատիժ է: Ես չեմ իմանում մինչև երբ այդ քրդերը պէտք է մեզ թալանեն: Գալիս են, տանում են ու տանում, և տարածը յետ չես կարող առնել: Միշտ ուզում են, միշտ ուզում են, ոչ ամօթ ունեն և ոչ խղճմտանք: Կարծես, մեզ Աստուած նրանց համար կերակրող է ստեղծել:

—Դու չես իմանում, որ այդպէս է, պատասխանեց ծերունին, աւելի թունդ կերպով ծխելով իր չիբուխը, կարծես թէ, աշխատում էր նրա ծխով խեղդել սրտի բարկութիւնը:—Ի՞նչ կարող ենք անել, որդի, եթէ մեր կամքով, մեր ձեռքով չը տանք, նրանք զօռով կը տանեն: Այդ էլ լաւ է, որ խնդրելով և բարեկամութեան անունով են կողոպտում մեզ:

—Մենք ինքներս ենք սովորեցրել նրանց այդ աւազակութիւնը, ասաց որդին.—կարող ենք չը տալ, այն ժամանակ քուրդը ստիպված կը լինի ինքն ցանել, և իր քրտինքով աշխատել իր հացը, բայց մենք սովորեցնում ենք նրանց ծուլութիւն, սովորեցնում ենք մեր հաչւով ապրել:

—Այդ ուղիղ է, պատասխանեց հայրը տխուր ձայնով.—բայց մեզ դժուար է և շատ դժուար է միանգամով ոչնչացնել այն, ինչ որ մեր պապերը տնօրինեցին մեզ համար: Մենք քաղում ենք նրանց ցանած յիմարութիւնների դառն պտուղը: Հիմայ լսիր, որդի, ես իմանում եմ, որ քո սրտի մէջ եփ է գալիս ատելութիւնը, ես իմանում եմ, որ ստրկութիւնը սաստիկ վշտացնում է քեզ.—բայց դարձեալ հարցնում եմ, ինչ ճար կայ, ինչ կարող ենք անել: Եթէ ինչ որ ուզում են, չը տանք, կը թըշնամանան մեզ հետ. մէկ էլ տեսար, ոչխարների ամբողջ հօտը սարից յափշտակեցին, տարան: Ո՞ւմ կարող ենք գանգատվել. ո՞վ կը լսէ մեր ձայնը: Այն մարդիկը, որ նշանակվել են չարութիւնը բառնալու և արդարութիւնը պաշտպանելու համար, բոլորը աւազակներ են, սկսեալ վալիից, փաշայից, մինչև վերջին մուդիրը և գայմագամը: Մի աւազակ մի ուրիշ աւազակի հետ քոյր և եղբայրներ են, և ինչպէս ասում են՝ «շունը շնից, երկուսն էլ մի տնից»: Դու ինքդ քո աչքով տեսար, որ Արզրումի վալին, փոխանակ զօրք ուղարկելու, որ մի այսպիսի երևելի աւազակապետին, որպէս Ֆաթթահ-բէկն է, տանեն և խեղդեն,—փոխանակ այդ անելու, նրա համար մի գեղեցիկ ձի ընծայ է ուղարկում, մի եղեռնագործի համար, որ մեր ամբողջ գաւառը լցրել է արիւնով և արտասուքով: Երբ որ վալին, երկրի նահանգապետը այսպէս է վարվում, էլ ո՞վ է մնում, որ մենք յայտնենք նրան մեր սրտի ցաւը.—մնում է միայն Աստուած, բայց Աստուած էլ մեր ձայնը չէ լսում, երևի, շատ են մեր մեղքերը.....

Որդին ոչինչ չը պատասխանեց, հայրը շարունակեց.

—Մենք հայ ենք. Աստուծոյ անէծքը գրած է մեր ճակատի վրա. մենք մեր ձեռքով մեր տունը քանդում ենք: Անմիաբանութիւնը, երկպառակութիւնը, նախանձը, թշնամութիւնը և հազար ու մէկ այս տեսակ չարութիւններ շատ ժամանակներից բոյն են դրել մեր հոգու մէջ,—և մենք կրում ենք այդ մեղքերի պատիժը: Քուրդը մեղաւոր չէ: Եթէ մեր մէջ միութիւն լինէր, եթէ մեր մէջ սիրտ լինէր, քուրդը, յիմար և ծոյլ քուրդը ինչ կարող էր անել:

Նա հրամայեց կրկին վառել չիբուխը, և որդին կատարելով հօր ցանկութիւնը, խօսեց.

—Մենք վեց եղբայրներ ենք, հայր, եթէ դու այսօր մի ակնարկութիւն արած լինէիր, մեր վեցը բաւական կը լինէր արտաքսելու մեր տնից Ֆաթթահ-բէկի մօտ եռեսուն ձիաւորներին, և նրանք միւսանգամ չէին համարձակվի այսպէս լրբութեամբ ոտք կոխել մեր շէմքի վրա:

—Այդ ես իմանում եմ, որդի, բայց ինչ շահ: Դուք կը կռվէիք նրանց հետ, գուցէ մէկին, երկուսին, շատերին կը սպանէիք, բայց էգուց քրդերի ամբողջ ցեղը կը թափվէր մեր տան վրա, և մեզ մեր տան հողի հետ հաւասար կանէին: Ո՞վ կը գար մեզ պաշտպանելու: Ոչ ոք: Կարելի է շատերը կուրախանային: Այդպէս է հայը: Բայց քուրդը այդպէս չէ: Եթէ մի ցեղից մէկին սպանում ես, ամբողջ ցեղը վրէժխնդիր է լինում նրա արեան համար, որովհետև քրդերի մէջ միութիւն կայ. ցեղի մէկ անդամի արիւնը ամբողջ ցեղին է պատկանում, կարծես թէ, բոլորը մի ընտանիքի զաւակներ լինէին: Բայց մեր մէջ կա՞յ այսպիսի միութիւն: Ամեն մարդ իր գլխի դարդն է քաշում, ամեն մարդ իր անձի համար է մտածում. ուրիշին ինչ լինում է, թող լինի. նրան ինչ հոգ, երբ ինքը հանգիստ է, երբ իր մազին չեն դիպչում: Բայց

և գործ դնելով այդ մինչև այսօր չը գործադրված օրէնքը, կատարելապէս աքսորել եզուիտներին Ֆրանսիայից։

Երևում է որ կառավարութիւնը հաստատ վճռած է այդ համարձակ, խելացի և արդար քայլն անելու։

Սենատի կղերական և աջակողմեան անդամների մեծամասնութիւնը ի հարկէ աւելի լաւ կը համարի որ եզուիտները համբերվեն Ֆրանսիայում, թէև զրկված լինեն հայրենիքի ուսման գործի անմիջապէս ղեկավարելու իրաւունքից, քան թէ բոլորովին աքսորված լինեն Ֆրանսիայից։ Եւ այդ պատճառով կարելի է կարծել որ աջակողմեանները ճարահատված ստիպված կը լինեն ընդունել Ֆէրրիի օրէնքի եօթերորդ յօդուածը։

Դրանով Ֆրանսիան մեծ քայլ արած կը լինի լուսաւորութեան և ազատութեան, մի խօսքով քաղաքակրթութեան գործի մէջ։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ

—

փետրվարի 12-ին

Ախալցխան չէ քնում՝ շարժումը մեծ է. հանգանակութիւնը շարունակվում է. հարուստները ոչինչ չեն տալի, նոքա միայն մռմռում են որ մի հայրենասէր ջէնտլմէն իրանց մէջ բացառութիւն է երևում, բայց Յովհանջան Մուստաֆեանը բնաւ ուշադիր չէ հայ կրեսոսների տրտունջին. ազգային պարտաճանաչութիւնը և քաղաքի մեծամթիւ չունևոր դասի օրհնանքը նա աւելի վեր է դասում. ամենքի աչքին նա սիրելի է ինչպէս պայծառ բացառութիւն։ Նորա սկսած հանգանակութիւնը քիչ ժամանակվայ մէջ հասաւ երեք հարիւրի. երիտասարդ հանգանակողը ուզում է հասցնել հինգ հարիւրի։

Մեծ. Յով. Մուստաֆեանին աջակից է միւս պայծառ բացառութիւն՝ մեծ. Յով. Գեղամեանցը։ Նա մի տեսակ perpetum mobil-նէ. նա ամեն տեղ է, ամեն բանի մէջ է, միշտ շարժուն է. նա քաղաքագլուխ է, նա ուսումնական վարչութեան գործակից, նա բեմական գրուածների հեղինակ տեղական բարբառով, նա բէժիսէօր, նա դերասան, նա լրագրի թղթակից, նա ամեն բանի ինիցիատոր։ Սովատանջների համար նա արդէն երեկոներ և ներկայացումներ է պատրաստում. եկամուտը նմանապէս հինգ հարիւրից պակաս չէ կարող լինել։ Դարձեալ հարուստները մռմռում են, դարձեալ ամենքից մնում անուշադիր։

Երկու ինտէլիգէնտ երիտասարդների օրինակից չէ ուզում յետ մնալ և մի երիտասարդ արհեստաւոր. ժամագործ Լազարեանը նմանապէս հանգանակութիւն է սկսել իր խանութը այցելողների մէջ. գործը շատ յաջողակ է գնում։

Այսօր այցելեցի «Նոր—Արշալոյս» օրիորդական ուսումնարանը։ Փոքրիկ հայուհիները ևս հանգանակութիւն են բացել իրանց մէջ. տղայոց ուսումնարանների մի ներկայացուցիչ պիտի ստորագրէ իր անունը մի օրիորդի անուան տակ և այդպէս մի փոքրիկ հայ և մի փոքրիկ հայուհի պիտի ներկայանան համերաշխ ազգային գործի մէջ. նուիրատուութիւնները ձեզ ուղարկելով ապագայ սերունդի այդ երկու ներկայացուցիչները պիտի խնդրեն «Մշակի» խմբագրութեան իրանց հաւաքած օգնութիւնը ուղարկել միայն իրանց հասակակից սովատանջներին Վասպուրականի նահանգում։

Այսպիսով Ախալցխան խոստանում է ուղարկել «Մշակի» խմբագրութեան շուտով հազար րուբլից աւելի։ Բաս միւս քաղաքները. բաս Բագուն, բաս Երևանը, բաս Թիֆլիսը։ Չը լինի թէ այնտեղ աղաները զօրեղ են և նոցա ահից ոչ ոք չէ կարողանում իր ցանկութիւնը արտայայտել և պարտքը կատարել. չենք կարծում որ ուրիշ քաղաքներում երիտասարդները աւելի վախկոտ են, աւելի ընկճված. ուրեմն նոքա երիտասարդներ չեն, այլ երիտասարդ ծերեր. չենք կարծում, սպասում ենք . . .

Այսօր պատահելով մի շատ հասարակ մարդու անհամ ինչ լսեցի նորանից. «եթէ մենք մարդասիրութիւնից էլ չուզենանք՝ օգնել Թիւրքիացի հայերին, ասեց նա, պիտի օգնենք մեր սեփական ապահովութեան համար, որովհետև հէնց որ դաւոնքը բացվեց, սովալլուկ ազգը մորեխի պէս կը թափվի մեր գլխին և մեր հացը մեր ձեռքից զօռով կը խլէ»։—Իսկ Հայաստանը, ասեցի։—Հայաստանը քանդվիլը ի հարկէ կը քանդվի, բայց մենք էլ պակաս չենք պատժվիլ, պատասխանեց նա, առաջարկելով նոյն ժամանակ մի միտք, որի իրագործելը նոյնչափ հեշտ է, որչափ և շահաւէտ։

Նա ասեց, թէ Ախալցխայի գաւառում, եթէ հաւաքող լինի, կարող է հարիւր հազար փութի չափ կարտոֆիլ ճարել, որ փուռնի մէջ չորացնելով, շատ թեթևանում է, իսկ ջրի մէջ թաթախած ժամանակը կարելի է լինում ինչպէս սուխար ուտել։ Ուրեմն տանելով Հայաստան գոնէ չորացրած կարտոֆիլ, ասեց նա, համ Հայաստանը կարելի է ազատել, համ էլ մեզ, քանի որ կարտոֆիլ տանելը այդչափ հեշտ է ինչպէս նորա էժանութեան համար, այնպէս էլ թեթևութեան պատճառով։

—Լաւ ես ասում, եղբայր, բայց կատարողը ո՞վ կը լինի, նկատեցի նորան։ Այս օրհասական հարցմունքը կարծես փչրեց խեղճ հայի վերջի կաթիլ հաւատը իր ազգի վերածնութեան վրա. խորը հառաչելով, նա մնաց աչքերը գետնին գցած....

Գր. Նիկողոսեան

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

—

15 փետրվարի

Շտապում եմ հաղորդել ձեզ այն ջերմ համակրութիւնը, որով ընդունեց Մոսկուայի Հայ հասարակութիւնը «Մշակի» և «Փորձի» հրաւէրները՝ սովատանջ վանեցոց օգնութիւն հասցնելու համար։ Ամեն տեղ «Մշակն» ու «Փորձն» են թերթում. ամեն տեղ ցաւակցութեան ձայներ են լսվում։—Իզուր է այն յոյսը, որ շատերը դնում են էջմիածնի վրա. ինքն էլ հասարակութիւնը պէտք է սկսէ և ինքն էլ օգնէ։

Այս օրերս, սկզբնաւորութեամբ տեղւոյս աւագ քահանայ Սուրէնեանցի՝ լինելու է մի երաժշտական—գրականական երեկոյ մեր սովատանջ Թիւրքահպատակ Հայերի համար։ Այս ազնիւ ձեռնարկութեան օգնելու և նրա յաջողութեան նպաստելու դիտմամբ՝ ինչպէս և միշտ—համակրեց Լազարեան ճեմարանի տեսուչ պ. Քանանեանցը, որ ուրախութեամբ բացեց ճեմարանի դռները այդ հանդիսաւոր երեկոյի համար։ Երեկոն լինելու է ճեմարանի դահլիճներում, որոնք այն օրը փառաւորապէս կը զարդարվեն. Նրան[ք] կը մասնակցեն Մոսկուայի ոչ միայն հայազ[գի] բարձր ընտանիքներից—տիկնայք, այլ և օտարա[զգի] նշանաւոր գերդաստաններից, որպէս և մի քա[նի] երևելի երաժիշտներ։

Բացի գործիքական (инструментальный) երաժ[շ]տութենից և երգերից, ուր կը լինեն և հայոց յայ[տ]նի երգերը և եղանակները, կը կարդացվեն մի քա[նի] ընտիր հատուածներ մեր նշանաւոր հեղինակնե[րի] գրուածներից (Աբովեան, Պատկանեան)։

Հանդիսաւոր երեկոն կը լինի 28-ին ամսիս (...) Վարդանանց տօնի օրը. այս պատճառով երեկո[յի] սկզբին Լ. ճեմարանի աշակերտները կերգեն ա[...] աւուր պատշաճ մի քանի ազգային երգեր։

Յուսով ենք, որ Մոսկուայի հայ հասարակու[...] թիւնը իր ներկայութեամբ կապացուցանէ ա[...] ջերմ համակրութիւնը, որ միշտ ունեցել է դէպ[ի] ամենայն մի բարենպատակ ձեռնարկութիւն. Թող ներելի լինի մեզ կարծել, որ այսպիսի հանգ[ա]մանքներում, այսպիսի ճգնաժամին միայն սորան[ից] չէ սպառվելու նրա ազգասիրական և եղբայր[ա]կան զգացմունքը. աւելի մեծ և նշանա[ւոր] հանգանակութիւն—ահա ինչ ենք սպասու[մ]։

Լսում ենք, որ հայ ուսանողները իրանց մ[...] ստորագրութիւն պիտի բաց անեն վանեցոց հա[...] մար։

* * *

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Զաքաթալ, 22 փետրվար[ի]

Կարդալով ձեր լրագրի մէջ այն յօդուածներ[ը], որոնք հրաւիրում են մեր հայերի ուշադրութի[ւնը] Վանայ և նրա շրջակայքում բնակվող՝ մեր հ[այ] եղբայրների և քոյրերի սովից առաջացած անտա[նե]լի դրութեան վրա, չը կարողացայ առանց ա[...] շադրութեան թողուլ այդ մարդասէր հրաւէր[ը] ուստի, վճռեցի շուտով ժողովել մեր Զաքաթալ[ի] հայ տիկիններից մի օժանդակութիւն մեր սով[ա]տանջ ազգակիցների համար։

Այդ մասին մտադրութիւնս յայտնելով տիկ[ին] Մարիամ Մելքոնեանցին, նրա հետ մեր կարողու[թ]եան չափ, կարճ միջոցում, ժողովեցինք մ[...] գթոտ մայրերից և քոյրերից 68 րուբլի։

Այժմ, գոնէ, զգում ենք մեզ թեթևացած մ[...] սեպուհ և սրբազան պարտականութիւնից։ Թո[ղ] շարժվեն նաև մեր անտես հեռի եղբայրների [...] քոյրերի կարեկցութիւնքը օգնութիւն հասցնել[ու] մեր հայ սովատանջներին, որոնց կեանքը շա[տ] թանգ է մեր ապագայի համար։ Ահա նամակս [...] ուղարկում եմ ձեզ ժողոված լումայքն, և խն[դրում]...

չեն իմանում տխմարները, որ «մէկը ամենի համար է, իսկ ամենը մէկի համար»։

Ծերունի խաչօն կարդացած մարդ չէր, բայց կեանքը, փորձը, աշխարհը շատ բաներ սովորեցրել էին նրան։ Բնական խելքը զարգացել էր կեանքի փոթորիկների մէջ, այս պատճառով նրա դատողութիւնների մէջ երբեմն գտնվում էին այնպիսի ճշմարտութիւններ, որ միայն կարող էին մատչելի լինել այն տեսակ անձերին, որոնք շատ խորին կերպով իմաստասիրել էին մարդկային կենցաղավարութեան պայմանները։ Նա խօսեց.

—Հանգամանքները մեզ այնպիսի դրութեան մէջ են դրել, որ ուրիշ կերպ գլուխ պահել չենք կարող. սովորած ենք աշխատել, վաստակել և մեր աշխատանքով մեր թշնամուն կերակրել։ Ուրիշ ճար չը կայ։ Մենք պէտք է բարեկամութիւն պահպանենք մեզ կողոպտողի հետ։ Ֆաթթահ-բէկը, իրաւ է, մեզ կողոպտում է, բայց դարձեալ չենք կարող մերժել նրա բարեկամութիւնը, որքան էլ կեղծ լինէր։

—Ի՞նչու, հարցրեց որդին։

—Նրա համար որ, մեծ աւազակի հետ բարեկամ լինելով, մարդ ազատվում է փոքր աւազակների ձեռքից։ Դրանք բոլորն միմեանց հետ կապված են։ Հիմայ օտար քրդերը գիտենալով, որ Ֆաթթահ-բէկը մեզ հետ լաւ է, էլ մեր ոչխարներին, անասուններին և վարուցանքին չեն դիպչում, և եթէ մի բան գողանում են, նա գտնում է և յետ է դարձնում մեզ։

—Դրանից ինչ շահ. հաշիւը մի և նոյնն է դուրս գալիս, պատասխանեց որդին,—Ֆաթթահ բէկը մեզ «մի ձու է տալիս, բայց փոխարէնը մի ձի է ստանում»։ Նա չէ թողնում, որ մի ուրիշ քուրդ մեր ոչխարը գողանայ, բայց ինքը, հարկաւորած ժամանակ, հարիւրներով ոսկիներ է առնում մեզանից։ Մենք նրա կաթնատու կովն ենք, պահում է, պաշտպանում է նրա համար միայն, որ ինքը վայելէ մեր կաթը։

—Այդ բոլորը ճշմարիտ է, որդի, ես հասկանում եմ, պատասխանեց հայրը.—բայց պէտք է այն ևս հասկանալ, որ հայը մեր պապերից շատ առաջ սովորել է այդ կերպով իր գլուխը պահել։ Ես, ի հարկէ, չեմ կարդացել, թէ ինչ է գրված գրքերի մէջ, բայց մի ժամանակ Ուչքիլիսայի վանքում կար մի վարդապետ, նա ինձ պատմում էր, թէ ամեն ժամանակ, երբ մեր երկրի վրա յարձակվել են թշնամիներ, հայերը փոխանակ սրով և կրակով դուրս գալու նրանց առջև, հանդիպել են թշնամուն թանգագին ընծաներով—մառուցարանների մէջ լցրած ոսկիներով։ Նրանք մեզ սովորեցրին փոխանակ պատժելու, կաշառել մեր թշնամիներին։ Նրանք սովորեցրին կայքը տալ գլուխը ազատելու համար։

—Բայց պէտք չէ, որ մենք պապերի սխալը շարունակենք մինչև յաւիտեան, կտրեց որդին հօր խօսքը։

—Հին սխալը միանգամով ուղղել շատ դժուարին է. նա կատարվել է հարիւրաւոր տարիների ընթացքում, և այսքան տարիներ պէտք են նրան ուղղելու համար։ Եկ դու ժողովրդի հասկացրու, թէ թշնամու հետ այլ կերպ կարելի է վարվել, թէ նա էլ մեզ նման մարդ է, թէ նրա մարմինը երկաթից շինված չէ, թէ երբ նա զէնքերով գալիս է մեզ կողոպտելու, կարելի է զէնքով պատասխանել նրան.—վերջապէս հազար ու մէկ այս տեսակ քարոզներ կարդա, դու կարծում ես, ժողովուրդը կը հասկանայ քեզ։ Նա քեզ խենթի տեղ կը դնէ և կը ծիծաղէ քո յիմարութիւնների վրա։ Բայց այս հասկացողութիւնը նրա մէջ նոր բան չէ, նա ժառանգել է իր պապերից։

Որդին չը պատասխանեց, նա գտնում էր հօր խօսքերի մէջ մի ճշմարտութիւն, որ անհերքելի էր։ Բայց մի և նոյն ժամանակ մտածում էր, միթէ չէ կարելի փոխել ժողովրդի նախապաշարմունքը։ Այս պատճառով հարցրեց նա.

—Լաւ, դիցուք թէ մեր պապերը այս ճանապարհով են գնացել և մենք էլ հետևում ենք նրանց օրինակին։ Բայց պէտք չէ փոխել ճանապարհը, երբ տեսնում ենք, որ նա տանում է դէպի կորուստ։ Պէտք չէ հասկացնել ժողովրդին, որ նա մոլորված է։

—Հարկաւոր է, բայց ո՞վ պէտք է հասկացնէ. Այդ պէտք է անեն այն մարդիկը, որոնք ընդունել են իրանց վրա ժողովրդին խրատելու, ճանապարհ ցոյց տալու և բան հասկացնելու պարտաւորութիւնը։ Այդ պէտք է անեն մեր տէրտէրները, վարդապետները, բայց նրանք քարոզում են. «եթէ աջ երեսիդ խփելու լինեն, ձախն էլ դարձրու»։ Այդ պէտք է անեն մեր որդիների վարժապետները, բայց մեր ամբողջ գաւառում մի հատ օրինաւոր վարժատուն չը կայ։

—Այդ խօսքերի մէջ քեզ հետ չեմ կարող համաձայնվել, հայր, ասաց որդին,—ապա ինչու քուրդը, որ ոչ տէրտէր ունի, ոչ վարդապետ ունի և ոչ էլ վարժապետ ունի, բայց իմանում է, թէ մարդը ինչպէս պէտք է վարվի իր նմանների հետ։ Ո՞վ սովորեցրեց նրան, թէ մարդը առանց զէնքի կոյր հաւի նման է լինում, ով հասնի, գլխին կը տայ։

—Քուրդը տէրտէր, վարդապետ և վարժապետ չունի, բայց չէյխ ունի, նրա չէյխը, թէև հոգևոր գլուխ է, բայց ինքն էլ է զէնք կրում, և իր ժողովրդի հետ միասին գնում է յափշտակելու անզէն մարդերի հարստութիւնը։ Նա երբէք չէ քարոզում, թէ այդ բաները մեղք են։ Բայց ինչ են քարոզում մեր տէրտէրները....

Որդին լուռ էր։ Հայրը շարունակեց.

—Այդ բոլոր անբաղդութիւնների մէջ մի մխիթարութիւն կայ, այն է, որ որքան էլ գողանում են մեզանից, որքան էլ յափշտակում են, դարձեալ մեր ամբարները լիքն են մնում, բայց քուրդը ուտելու հաց չէ գտնում։

—Գիտէ՞ք, հայր, այն առածը, թէ «գողը իր համար տուն չի կարող շինել, բայց տուն ունեցողի տունը կը քանդէ»։ Քուրդը թէև չէ վ[...] րում, չէ ցանում, չէ հնձում, իր տանը հաց [...] գտնում, միշտ քաղցած է մնում,—բայց աշխատ[...] հայի հացը ձեռքից խլելով, նրան էլ իր նմ[ան] քաղցած է թողնում։ Դու մեր տունը օրինակ [...] բեր, հայր, մտածիր, թէ որքան հայեր կան, որ[...] քրդերի պատճառով աղքատ են և ուտելու հ[աց] չունեն։

—Այդ իրաւ է, որդի, բայց մի ուրիշ բան կայ, այն էլ պէտք է գիտենալ։ Դու տեսնում [ես] ոչխարներին, այսքան մորթում են, այսքան փ[...] չացնում են, բայց դարձեալ նրանք աճում [են] բազմանում են և անհագին հօտեր են կազմ[ում]. Իսկ գայլը, թէև կեղեքում է, ուտում է ոչխար[նե]րին, բայց միշտ քաղցած է մնում, և երբէք [չէ] բազմանում։ Դու տեսել ես գայլերից մի հօտ։ Գա[յլը] գազան է, այսօր յափշտակեց մի ոչխար, կեր[աւ] կշտացաւ, էգուց չը գիտէ, թէ ինչով պէտք [է] կերակրվի։ Նա պէտք է միշտ որսայ, բայց որսը [...] մեն անգամ չէ պատահում։ Որսով ապրողը մի [օր] կուշտ է լինում, միւս օր քաղցած։ Քուրդը—գ[այլ] է, իսկ մենք—ոչխար։

Այսպէս էր բացատրում ծերունին իր լեզո[ւով] այն բանը, որ գիտնականների լեզւում կոչվում [է] «կուլտուրական խաղաղ, անարիւն մրցութիւն»։

Որդին պատասխանեց նրան.

—Ես կարծում եմ, հայր, եթէ ոչխարները [...] վիններ և պահպանողներ չունենային, այսօր գ[այ]լերը ոչ մի ոչխար չէին թողնի աշխարհում, դժուար կը լինէր ոչխարներին հօտեր կազմ[ել]։ Մենք, իրաւ է, ոչխարներ ենք, բայց առանց [...] վիւ։ Երբ մեր վիճակը այդպէս է, մնում է մ[ի] բան միայն գայլերից ազատվելու համար,—մենք էլ գայլերի նման ատամներ և ճանկեր [ու]նենանք....

(կը շարունակվի)

րեմ հասցնել ուր հարկաւորն է, այլ և նուիրատուների անունները ու ազգանունները տպագրել ձեր պատուական լրագրի մէջ։

Տիրուհի Ջաւահիր Ատովմեանց 2 ր., Թագուհի Ատովմեանց 2 ր., Օվսանա Ատովմեանց 2 ր., Նունիա Նուռնուսեանց 3 ր., Մարիամ Մելքունեանց 5 ր., Սալոմէ Յարութիւնեանց 5 ր., Սոփիայ Յարութիւնեանց 5 ր., Վարդուհի Մելքոնեանց 2 ր., Թագուհի Յարութիւնեանց 2 ր., Գայիանէ Ստեփանեանց 1 ր., Զմրուխտ Ունանեանց 2 ր., Соколуова 3 ր., Սալոմէ Քալանթարեանց 1 ր., Սօֆիա Խանաղեանց 1 ր., Վարդուհի Միրզոեանց 1 ր., Մարիամ Աւետեանց 2 ր., Եղիսաբէթ Յարութիւնեանց 3 ր., Ալմաղ Ունանեանց 2 ր., Եւա Շահնազարեանց 1 ր., Անուշկա Սահակեանց 1 ր., Եւա Սահակեանց 1 ր., Զումրուխտ Դաւթեանց 1 ր., Օվսաննա փարեմուզեանց 1 ր., Մարիամ Տէր-Ղազարեանց 1 ր. 50 կ., Топчіева 1 ր., Տասօ Տէր-Մկրտչեանց 1 ր., Սոնա Տէր-Բարդուղիմէոսեանց 1 ր ., Սոփիա Մարտիրոսեանց 1 ր., № № 2 ր., Թագուհի Տէր-Դաւթեանց 50 կ., Վարդուհի Ջոհրաբեանց 1 ր., Հռիփսիմէ Ջոհրաբեանց 1 ր., Կատարինէ Քամալեանց 1 ր., Կատարինէ Թաղէոսեան 1 ր., Ն. Ջոհրաբեանց 5 ր., Թագուհի Մովսէսեանց 50 կ., Նազլու Մակարեանց 40 կ., Մարիամ Աւագեանց 40 կ., Գայիանէ Մանուկեանց 20 կ., Սօֆիա Աւետեանց 20 կ., Սուլթան Սահակեանց 30 կ.։ Գումարն է 68 րուբլ։

Նունիա Նուռնուսեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Ախալցխա 25 փետրվարի

Ախալցխայի «Նոր-Արշալոյս» օրիորդական ծխական ուսումնարանի վարժուհիքս և աշակերտուհիքս, մասնակցութեամբ մեր բարեկամների, հանգանակեցինք յօգուտ սովելոց Վանայ, որոնց մասին քանիցս պատահել է կարդալ ձեր պատուական օրաթերթի մէջ։ Աւելորդ չը լինէր յիշել և տիկին Հեղինէ Սիրունեանի պատուական անունը, որը հանգանակութեան ժամանակ նուիրեց իր ճակատի զարդից մի ոսկի։

Խոնարհաբար խնդրում ենք ձեզանից նամակումս ծրարված 18 րուբլի ուղարկել մերաղնէից կարօտելոց, ուր հարկն է և բարեհաճել տեղ տալ ձեր օրաթերթում նուիրատուաց ազգանունները դուրս բերելու, որք են.

Տիկին Մարիամ Բաղդասարեան 1 րուբլ, տ. Հեղինէ Սիրունեան մի ոսկի մէկ րուբլի արժողութեամբ։ Տ. Շողակաթ Մարութեան 35 կոպ., տ. Սօֆիա Շիրինեան 27 կ. տ.. Խկուհի Մարութեան 20 կ.,տ. փեփրոնէ Աղապալեան 5 կ., տ. Եղիսաբէթ Պապոյեան 2 կ. տ. Սրբուհի Վարդեվանեան 10 կ.,տ. Հռիփսիմէ Յարութիւնեան 2 կ., տ. Տիրուհի Բալլիկեան 5 կ., տ. Շողակաթ Սարգսեան 6 կ., տ. Հռիփսիմէ Սիմոնեան 5 կ., տ. Շողակաթ Անոսեան 18 կ., տ. Թագուհի Ասլանեան 1 ր., տ. Նազելի Սարգսեան 7 կ., տ. Հռիփսիմէ Նազարեթեան 2 կ., տ. Ջանազան Մարութեան 20 կ., տ. Մարիամ Քիւրքճեան 40 կ., տ. Հայկանդուխտ Թոփճեան 5 կ., տ. Շողակաթ Մեհրթաճեան 5 կ., տ. Սրբուհի Ժախեան 2 կ., տ. Վերոնիքա Մասճեան 5 կ., տ. Գայանէ Խանզուլեան 7 կ., տ. Շողակաթ Ղաճիպապեան 5 կ., տ. փեփրոնէ Ճաչեան 5 կ., տ. Աննա Նազարեթեան 5 կ., տ. Գայանէ Խանամեբեան 3 կ., տ. Երմոնէ Ժամկոցեան 5 կ., տ. Աղանանա Կիրակոսեան 50 կ., տ. Շողակաթ Գիւրոեան 40 կ., տ. Վարդուհի Մեհրթաճեան 20 կ., տ. Երանուհի Մեհրթաճեան 20 կ., տ. Թագուհի Պապոյեան 20 կ., օր. Երանուհի Աղաջանեան 25 կ., տ. Խկուհի Աղաջանեան 20 կ., տ. Մարիամ Ղևոնեան 20 կ., տ. փեփրոնեայ Ղանավուզեան 20 կ., տ. Հռիփսիմէ Յովհաննէսեան 20 կ., տ. Տիրուհի Յակոբեան 20 կ., տ. Եղիսաբէթ Մատթէոսեան 15 կ., տ. Հռիփսիմէ Խաչատուրեան 10 կ.. տ. Մարիամ Յակոբեան 10 կ., տ. Գայանէ Ղանավուզեան 10 կ., Մարիամ Ղանավուզեան 10 կ., տ. Սօֆիա Աբրամեան 5 կ., Սօֆիա Մեհրթաճեան 5 կ., տ. Հռիփսիմէ Գրիգորեան 3 կ., տ. Շողակաթ Քիւրքճեան 40 կ., տ. Աննա Սաղոյեան 10 կ., օրիորդ Երմոնէ Աղաջանեան 1 ր., Հռիփսիմէ Շէկոյեան 1 ր., օր. Հայկանդուխտ Սիրունեան 10 կ., օր Հայկանդուխտ Մանուկեան 5 կ., օր. Շուշանիկ Ամարեան 2 կ., օր Կատարինէ Սառաֆեան 20 կ., օր. Հայկանդուխտ Առվանեան 10 կ., օր. Սրբուհի Յովհաննէսեան 10 կ., օր. Երմոնէ Աղապապեան 5 կ., օր. Եպրաքսիա Մովսէսեան 5 կ,, օր. Մարիամ Մովսէսեան 2 կ., օր. Կատարինէ Շաքարեան 15 կ., օր. Մարիամ Տէր-Յակոբեան 10 կ., օր. Մարիամ Շէխոյեան 6 կ., օր. Շուշանիկ Թուչիկեան 10 կ., օր. Աննա Շէխոյեան 15 կ., օր. Տիրուհի Սիրունեան 40 կ., օր. Մարիամ Խնճիկեան 15 կ., օր. Աչխէն Մատթէոսեան 10 կ., օր. Մարիամ Սահակեան 10 կ., օր. Շողակաթ Մեհրթաճեան 10 կ., օր. Վարդուհի Թուչիկեան 10 կ., օր Շողակաթ Պապոյեան 5 կ., օր. Սօֆիա Միոսեան 10 կ., օր. Լիկտարինէ Միոսեան 10 կ., օր. Եղիսաբէթ Առաքելեան 10 կ., օր. Մարիամ Պօլօյեան 20 կ., օր. Երմոնէ Պետրոսեան 20 կ., օր. Ջանազան Յովսէփեան 10 կ., օր Հռիփսիմէ Մուլթաֆեան 10 կ., օրիորդ Շուշանիկ Յովհաննէսեան 5 կ., օր. Մարիամ Խրթզեան 15 կ., օր փառանձեմ Մէտէնճեան 40 կ., օր Արէքնազան Վարդանեան 5 կ., օր. Ջանազան Պետրոսեան 5 կ., օր. Վերոնիքա Զիմմեան 5 կ., օր. Սոֆիա Սաղաթելեան 20 կ., օր. Եղիսաբէթ Քոսեան 20 կ., օր. Սաթինիկ Վարդանեան 25 կ., օր. Հռիփսիմէ Ջանոյեան 20 կ., օր. Սոփիա Ոսկերճեան 35 կ., օր. Մարիամ Յարութիւնեան 30 կ., օր. Սոֆիա Մուլթաֆեան 10 կ. օր., Գայանէ Աբրահամեան 10 կ., օր. Վերոնիքա Զահուաճեան 10 կ., օր. Եղիսաբէթ Ճիվալկեան 10 կ., օր. Շուշանիկ Կարապետեան 15 կ., օր. Եղիսաբէթ Պօչոյեան 50 կ., օր. Վերոնիքա Ղանթարճեան 4 կ., պարոն Յարութիւն Ելթէկեան 5 կ., պ. Պօղոս Յովհաննէսեան 2 կ., պ. Սարգիս Ղևոնեան 20 կ., պ. Սարգիս Յոռնեան 5 կ., պ. Առաքել Առաքելեան 10 կ., պ. Գրիգորեան Ղազազեան 15 կ.։

Հանգանակող վարժուհիք՝ Շուշանիկ Տէր-Եղիայեան, Երմոնէ Աղաջանեան։

Հանգանակող աշակերտուհիք։ Շուշանիկ Սիրունեան, Մարիամ Յարութիւնեան, Մարիամ Շէխոյեան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Վերջին անգամ ուղարկեցինք յօգուտ Վանի սովեալների 1000 րուբլ։ Մնում էր խմբագրութեան մէջ 82 ր. 64 կոպէկ։ Դորանից յետոյ հաւաքվեցաւ դարձեալ 1323 ր. 12 կ.։ Ուրեմն ընդամենը հաւաքվեցաւ 1405 ր. 76 կ.։ Այդ փողից մարտի 3-ին փոխադրեցինք հեռագրով Կ. Պօլիս Կիւլպէնկեանի անունով 800 րուբլ։ Այդպիսով, անցեալ 4200 ր. գումարի հետ, մինչև այսօր ուղարկեցինք յօգուտ Վանի սովատանջների 5000 րուբլ։ Ուրեմն մնում է խմբագրութեան մէջ, հանելով 3 ր. 25 կ. հեռագրի ծախս, ընդամենը 602 ր. 51 կ.։

—

Ստացանք պ. Միքայէլ Եսայեանցի ձեռքով Երևանցի պ. Արտեմ Պապիկովի յօգուտ Վանի սովեալների նուիրված 25 րուբլ։

—

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ բնակվող Արտիլերիայի պօրուչիկ Նիկ. Դօլուխանեանը մարտի 2-ին իր ծննդեան տօնը կատարելու փոխանակ ընծայեց յօգուտ Վանի սովեալների 10 ր., որ և ուղարկեց մեր խմբագրութեանը։ Նմանապէս պ. Ա. Վարդապետեանի ձեռքով ստացանք յօգուտ Վանի սովեալների ուրիշներից հաւաքած 2 րուբլ։

—

Մեզ գրում են ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷԹԻՑ, որ այդ քաղաքում ալիւրի պուդը, որ առաջ ծախվում էր 50 կոպէկով, այժմ արժէ 2 ր. 60 կ., և բարձր։ Թանգութեանը առաջն առնելու նպատակով տեղական գաւառապետի դրդմամբ հաւաքվեցաւ 470 պուդ ցորեն և բաժանվեցաւ չքաւոր ընտանիքներին ձրիապէս։ Հացատէրերին առաջարկվեցաւ առաջվանից պակաս գներով ծախել ալիւրը։ Բացի սորանից գաւառապետի խորհրդով ժողովուրդը 3000 ր. հանգանակութեամբ հաւաքեց և այդ գումարով պէտք է Թիֆլիսից ալիւր բերել տայ։ Ուրիշ կողմից մխիթարական է որ միսը Նոր-Բայազէթում թանգ չէ, ինչպէս հաղորդում է թղթակիցը։ Միսի փունտը ծախվում է 6—7 կոպէկով։

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷԹԻՑ մեզ հաղորդում են որ այնտեղ «Մշակի» յօդուածների, մանաւանդ մեր աշխատակից Գրիգոր Նիկողոսեանի յօդուածների ազդեցութեան տակ, սկսել են հանգանակութիւն ժողովել յօգուտ Վանի սովատանջների։

—

Մեզ գրում են ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ որ այդ քաղաքը մեծ առաջադիմութիւն է անում։ Վերջին ժամանակները Ախալքալաքում հիմնվել է հասարակական բանկ, քաղաքում անցկացնելու են ջրանցք, շինելու են մի հասարակական պարտէզ։ Նոյնպէս վճռեցին քաղաքային արկղից 10,000 րուբլ տալ պրօգիմնազիա հիմնելու համար, որի համար հրաւիրեցին արդէն մի տեսուչ և ուսուցիչներ, վերջապէս հիմնվեցան երկու ընթերցարաններ, մինը կանանց, իսկ միւսը մարդկանց համար։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են։ «Ուրախալի երևոյթ է մեզ մօտ կանանց ընթերցարանի հիմնվելը։ Յիրաւի զարմանալի երևոյթ. հասարակութեան այն մասը, որ ամբողջ իր կեանքը անց է կացրել տնային փակ կեանքի մէջ, ոչ մի հասարակական գործունէութեան մէջ չէ խառնվել երբէք, բացի կերակուր պատրաստելուց և երեխաների շորերը կարկատելուց ոչինչից տեղեակ չէր, այժմ հիմնում է իր համար առանձին ընթերցարան «Կանանց ընթերցարան» անունով։ Այդ ընթերցարանին նախագահում է այժմ տիկին Սրբուհի Երեցփոխեան, գրադարանապետ է տիկին Սօֆիա Ղարայլանեան, և գանձապահ օրիորդ Սօֆիա Օհանճանեանց։ Հիմնադիր անդամուհիներ հինգ են այժմ, որոնք տուել են տասնական րուբլ։ Հասարակ անդամուհիների թիւը հասնում է քսանի։ Թէ հանգանակութեամբ և թէ ամսավճարներով այժմ պատրաստի դրամ ունեն մօտ 140 րուբլ։ Ստորագրութիւնը դեռ շարունակվում է։ Այր մարդկանց ընթերցարանի հիմնադիր անդամները ձրիաբար ուղարկում են կանանց ընթերցարանին մի օրինակ «Մշակ», մի օրինակ «Փորձ» և մի օրինակ «Մեղու Հայաստանի»։ Լսում ենք որ կանանց ընթերցարանը բերել տալու է նոյնպէս ընթերցանութեան գրքեր և «Модный Свѣтъ» շաբաթաթերթը։ Յոյս ունենք որ Ախալքալաքի հասարակութիւնը բոլոր սրտից կը համակրի այդ օգտաւէտ հիմնարկութեանը։»

—

Ստացանք պ. Աւետիս Խօջամիրեանցի ձեռքով 125 րուբլ յօգուտ Վանի սովատանջների, որ հաւաքված է եղել Օդէսա քաղաքի հայ հասարակութեան մէջ։

—

Երկուշաբթի օր, մարտի 3-ին սկսվեցաւ ԹԻՖԼԻՍԻ Նահանգական դատարանի մէջ կեղծ թղթադրամ շինողների դէմ դատը։ Գործի ընդարձակութեան, մեղադրվածների և վկաների բազմութեան պատճառով Նահանգական դատարանի Նիստերը լինում են Թիֆլիսի զինուորական Նահանգական դատարանի դահլիճում։ Մեղադրվածների մեծ մասը հայեր են, բայց կան և վրացիներ և օտարազգիներ։ Նրանք հասարակութեան ամեն դասակարգերից են՝ վաճառականներ, պաշտօնեաներ, զինուորականներ, կայ վերջապէս և մի հայ աբեղայ Ս. Էջմիածնի վանքից։ Վկաները 120 հոգուց աւելի են։ Մարտի 3-ին դատարանը երդվել տըւեց վկաներին, հարցրեց նրանց և կարդացվեցաւ մեղադրական ակտը։ Դահլիճը լի էր հասարակութեամբ։ Հանդիսականների մէջ երևում էին մեղադրվածների ազգականներն ու ազգականուհիները։ Մեղադրվածներից ոմանք բոլորովին երիտասարդ մարդիկ են։

—

Մարտի 1-ին, շաբաթ օր ձեռնածու Կօզլօվ տուեց Արծրունու թատրոնում իր երկրորդ ներկայացումն։ Կօզլօվ զարմացրեց հասարակութիւնը իր ճարպիկութեամբ։ Ամենքը հաւանեցին մանաւանդ ինչպէս նա մի գլխարկից հանում էր բազմաթիւ գոյնզգոյն արկղիկներ, գնտակներ և այն զարմանալի ճարպիկութիւնը, ինչպէս նա ուտում էր վառած բամբակ և բոցեր էր թափում բերանից։ Լսում ենք որ կիրակի, մարտի 9-ին Կօզլօվ կրկին տալու է մի ներկայացումն Արծրունու թատրոնում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ.

—

Երուսաղէմէն գրուած վստահութեան արժանի գրութենէ մը հետևեալ տեղեկութիւնները կը քաղեմք.

«Երուսաղէմայ Գաղղիոյ Հիւպատոսին Ս. Աթոռոյս դէմ ունեցած ատելութիւնն այս անգամ պատահած ցաւալի խրողութեամբ մ՚ալ հաստատուեցաւ:

Յոպպէի հիւպատոսարանի թարգման Պետրոս Ռօք՝ յիշեալ հիւպատոսին հետ տեսակցելէ յետոյ՝ վանուց միաբանութեան անդամներէն անցեալ տարի Լատինականութեան դարձող Աթանաս անուն վարդապետն ալ հետն առած ուղղակի Յոպպէ գնաց, ուր հիւպատոսարանի և Լատինաց վանուց պահապաններու և հռովմէական խուռն բազմութեան և տեղացի Արաբ նաւավարաց գլուխն անցնելով և Աթանասն ալ միասին՝ կը յարձակին Ս. Վանուց կալուածոյը վրայ, և բաց խանութներուն վարձակալները գանակոծելէ և գոց խանութները բռնի բանալէ ետև, վարձակալներն յանուն Գաղղիոյ հիւպատոսին սպառնալեօք վախցնելով՝ և ոմանց գլուխը աւարի տալով՝ բոլոր կրպակներու բանալիները կը փոխէ և Ս. Աթոռին կալուածագրերը ջնջելով՝ յանուն Աթանասի նոր կալուածագրեր կուտայ վարձակալաց:

Երուսաղէմայ Ս. Պատրիարքն այս պժգալի և անլուր խրողութեան վրայ տեղական կառավարութեան բողոքելով՝ քննութիւն և դատաստան կը լինի, և Հայոց իրաւունքն ըստ արդարութեան առ ազգն կը դառնայ:

Գաղղիոյ Հիւպատոսն իւր մասնակցութիւնը թէպէտ կուրանայ, բայց սոյն խրողութեան վրայ իւր զգացումը չծածկելով՝ կըսէ թէ այսպիսի դէպքեր պէտք է տեղի ունենան, որպէս զի Գաղղիոյ ազդեցութիւնը ճանչուի:»

Ինչ գեղեցիկ միջոց՝ Գաղղիոյ պէս քաղաքակրթեալ մեծ ազգի մ՚ազդեցութիւնը ճանաչեցնելու:

(Մասիս)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 մարտի։ Ներքին երկրորդ փոխառութեան տոմսակներից, որոնք խաղացվեցան մարտի 3-ին, տարան հետևեալ համարները.

№ № սէրի.	№ № տոմսակի	տարած գումար րուբլի.
7,938	39	200,000
4,538	40	75,000
11,124	19	50,000
11,575	5	25,000
19,152	50	
1,374	48	10,000
18,295	23	
16,071	28	
10,058	13	
19,942	7	
7,938	39	
4,538	40	8,000
11,124	19	
11,575	5	
19,152	50	
1,374	48	
18,295	23	
16,071	28	
10,058	13	
19,942	7	5,000
2,683	27	
15,704	41	
19,838	42	
370	13	
11,056	21	
7,569	6	
1,822	1	
3,447	11	
8,530	28	
5,353	46	
16,896	23	
9,555	33	
15,373	19	
10,061	9	
19,399	2	
7,815	4	1,000
15,785	37	
11,367	33	
12,446	47	
11,059	43	
4,154	39	
9,769	28	
17,371	18	
17,600	48	
10,306	9	
8,861	41	
11,958	15	
6,684	8	

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 մարտի: Պաշտօնապէս հաղորդում են, որ Մլօդեցկի յանցաւորը ուսում չէ առել Մինսկի գիմնազիայում, երկու անգամ անաջող կերպով քննութիւն տուեց Սլուցկի գիմնազիայում, առանց քննելու հին լեզուներից: «Herold» լրագիրը հաղորդում է որ Մլօդեցկու պատժի կատարման ժամանակ կալանաւորված երեք անձինք, յայտնվեցան այն նիհիլիստները, որոնց վաղուց է հետեւում էր պօլիցիան: «Голосъ» լրագրին գրում են Վարշավայից որ փետրվարի 28-ին այնտեղի պրօկուրօրական իշխանութեան և պօլիցիայի ջանքերով գտնվեցաւ 16 մարդուց բաղկացած սօցիալիստների մի ժողով: Բոլորն էլ կալանաւորված են:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, մարտի 3-ին: Պետական բանկի 5% տոմսակն առաջին շրջանի արժէ 93 ր. 87 կ., երկրորդ 93 ր., երրորդ 93 ր. 75 կ., չորրորդ 93 ր., Ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 226 ր. 75 կ., երկրորդ 223 ր. 25 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը 90 ր. 37 կ., երկրորդ 90 ր. 37 կ., երրորդ 90 ր. 37 կ., ոսկի 7 ր. 65 կ.: Ռուսաց մի րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 25,37 պէնս, ռուսաց 100 րուբլ Համբուրգի 216 մարկ, 25 պֆ., Փարիզի վրա 266 ֆրանկ, 50 սանտիմ: Բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 մարտի: «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է որ հրամայված է Նորին Մեծութեան դիւանատան երրորդ բաժինը ժամանակաւորապէս ենթարկել բարձր յանձնաժողովի կառավարչի իշխանութեանը:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝

1. Երգնկեանց քահանայ—Մանկական երգարան, երգեր և պար-երգեր ընդունված է Ներսիսեան և Գայանեան դպրոցներում: գինն է . . — ր. 20 կ.
2. Մեծատուրեանց—Երգարան աղջկանց և աշակերտուհեաց Հայկական ուսումնարանաց . . . . . 1 ր. — կ.
3. Բժիշկ Բ. Նաւասարդեանց Դիֆտերիտ բողազացաւ . . — ր. 25 կ.
4. Բժիշկ Գ. Տէր-Գրիգորեանց—Վարակիչ հիւանդութիւններ. (Ծաղիկ, կարմրուկ, սկարլատին, բծաւոր տիֆ, անդրադարձ տենդ, դիֆտերիտ, ընդհատ տենդ, խօլերայ, դեղին տենդ, որովայնատիֆ և ժանտախտ:) Սոցա յատկութիւնները, ծագման և տարածման եղանակները և նախապահպանողական միջոցներ:

Վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցում:

7—8

Պատրաստ ունեմ ԹԱՐԳՄԱՆՎԱԾ և ՓՈԽԱԴՐԱՎԱԾ Թատրօնական ՊԻԵՍՆԵՐ, որոնք հայոց բեմի վրա ներկայացնելու համար ՅԱՐՄԱՐ են: Պիեսներից ՄԻ ՔԱՆԻՍԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ միայն ներկայացրած են, միւսները ոչ մի տեղ ՉԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ: Ցանկացողները իւրաքանչիւր պիեսայից կարող են ստանալ մի մի ՕՐԻՆԱԿ, վճարելով ԱՐՏԱԳՐԵԼՈՒ վարձը և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ համար փոքր ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ» ОВАНЕСУ ТЕР-ГРИГОРІАНЦЪ.

1—5

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑ իշխան ՍՈՒՄԲԱՏՕՎԻ տանը ԿՕՆԴԻՏԵՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրովը, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվին զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. Թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են ստանալ ԻՄ ՓՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետեւեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОЙ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Պատուէրները կը կատարվեն ամենայն ճշգութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով: կօնֆէկտների գինը ֆունտը 40 կոպէկից մինչև 1 ր.:

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ հայոց ազգային Հոգևոր ԴՊՐՈՑՈՒՄ, Հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ, գալոց ՄԱՐՏ ԱՄՍՈՅ 12-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, կը լինի ԱՃՈՒՐԴ (առանց կրկնաձուրդի) կապալով տալու Թէլէթի սուրբ Գէորգայ ուխտատեղւոյ գալթումը ՄԻ ԿՐՊԱԿ ԻՐԱ ՄԻ ՍԵՆԵԱԿՈՎ: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ Հոգաբարձութեան դիւանատան մէջ ամեն օր բացի կիւրակէից և տօներից, առաւօտեան 10-ից ց12 ժամ:

Անդամ Հոգաբարձութեան Ար. Նահապետեանց

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Գօրալեվիչ ներքին հ., Րօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբօրսկի վեներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Վզօրօվ վեներական և բողազի հ., Րէյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեադօվ, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Ռուդհօվսկի ներքին հ., Շտեյմբօրսկի վեներական և կաշու հ., Աստուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրօվ վեներական և բողազի հ., Րօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեադօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտօվ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտէյմբօրսկի և Աստվածատուրօվ վեներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վեներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբայեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ., համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Ատամնաբոյժ Օբրեխտ աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ:

1880 г. ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ. 1880 г.

Съ 1-го марта 1880 г. будетъ выходить въ форматѣ нашихъ дорогихъ и большихъ газетъ—недорогое періодическое изданіе подъ названіемъ.

РУССКАЯ ГАЗЕТА

ПОЛИТИЧЕСКАЯ, ОБЩЕСТВЕННАЯ, ЭКОНОМИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

Каждый № „Русской газеты“ будетъ вмѣщать въ себѣ **двадцать четыре колонны плотнаго шрифта** или около **четырехъ тысячъ** строкъ текста **въ стихахъ и прозѣ, живаго и разнообразнаго содержанія.**

„Русская газета“ будетъ выходить листами бошаго формата: по воскресеньямъ, вторникамъ, средамъ. четвергамъ и субботамъ; по понедѣльникамъ же и пятницамъ о выходящихъ событіяхъ и особенно замѣчательныхъ случаяхъ, будутъ печататься особыя прибавленія.

Каждый мѣсяцъ (перваго числа) всѣмъ подписчикамъ на „Русскую газету“ будетъ безплатно разосланъ „ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ЛИСТОКЪ“,*) состоящій изъ прекрасно исполненныхъ рисунковъ замѣчательныхъ событій и происшествій истекшаго мѣсяца, портретовъ выдающихся личностей и т. п.

Кромѣ того, къ концу года, годовымъ подписчикамъ, будетъ безплатно разосланъ „АЛЬБОМЪ СТРАНСТВУЮЩАГО ХУДОЖНИКА“, въ которомъ—карандашемъ, перомъ, рѣзцомъ и кистью (посредствомъ олеографіи, хромолитографіи, литографіи и гравированія) изобразятся: сцены изъ общественной, частной, служебной, уличной и охотничьей жизни. копіи съ картинъ и другихъ образцовыхъ произведеній русскихъ художниковъ; типы разновидной толпы; каррикатуры и проч.

Въ первыхъ числахъ декабря текущаго года, всѣмъ подписчикамъ „Русской газеты“, будетъ безденежно разосланъ РОСКОШНО ИЗДАННЫЙ „ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ СЕМЕЙНЫЙ КАЛЕНДАРЬ“ на 1881 годъ.

Редакція въ новомъ составѣ своихъ содрудниковъ считаетъ долгомъ заявить, что „Русская газета“ съ перваго марта настоящаго года будетъ издаваться въ другомъ видѣ и приложитъ всѣ старанія, чтобы изданіе „Русской газеты“ удовлетворяло разнообразнымъ требованіямъ публики. Благодаря самому живому участію которое принимаютъ въ изданіи газеты извѣстныя силы литературнаго и ученнаго міра, редакція вполнѣ убѣждена, что „Русская газета“ съ настоящаго года получитъ то значеніе, какое она должна имѣть для своихъ читателей и какого она до сихъ поръ не имѣла.

Новая редакція „Русской газеты“ положитъ всѣ свои силы на то, чтобы страницы ея изданія были живымъ выраженіемъ „злобы дня“ и „духа времени“. Всѣ проявленія въ разносословной и разнохарактерной жизни русскаго общества, какъ въ столицахъ, такъ въ губернскихъ и уѣздныхъ городахъ и во всѣхъ захолустьяхъ провинціальной глуши, будутъ изображаться съ фотографической точностію.

Мы нестанемъ подбирать факты и окрашивать ихъ въ излюбленный какой либо цвѣтъ, но будемъ представлять на судъ общественнаго мнѣнія всякое крупное и мелкое явленіе въ томъ видѣ, въ какомъ она представляется нашимъ глазамъ.

Въ своей дѣятельности по изданію „Русской газеты“ мы беремъ за образецъ заатлантическихъ нашихъ сосѣдей—американцевъ, у которыхъ несуществуетъ, такъ называемой, „поблажки“ и у которыхъ непринято за правило говорить одно только хорошее, а о дурномъ—умальчивать. Всякій фактъ будетъ изображаться такъ какъ онъ есть на самомъ дѣлѣ, такъ сказать, недрапированнымъ, обнаженнымъ.

Вдаваясь во всѣ жизненые вопросы русскаго общества, мы конечно не оставимъ безъ вниманія нужды и интересы, общественную и частную жизнь нашего духовенства и употребимъ всѣ зависящія отъ насъ мѣры къ раскритію тѣхъ давно сложившихся роковыхъ причинъ, которыя служатъ тормазомъ для сближенія его съ остальнымъ обществомъ и для улучшенія его матеріальнаго положенія.

Мы отведемъ въ „Русской газетѣ“ приличное мѣсто и для обсужденія тѣхъ вопросовъ, которые могутъ интересовать военное сословіе.

Имѣя въ виду не одну интелегентную, но массу читающей публики, мы будемъ стремиться къ тому, чтобы каждая статья въ „Русской газетѣ“ была написана живо, легко, занимательно и общепонятно. По всѣмъ вопросамъ политической, экономической, общественной, ученой, литературной и художественной жизни, мы будемъ говорить простымъ языкомъ, неиспещряя своихъ произведеній цитатами и неподавляя ихъ ученостію и лукавымъ мудрствованіемъ.

Полнота, достовѣрность и свѣжесть извѣстій будетъ поставлена нами на первый планъ. Для достиженія этой цѣли мы сгруппировали около себя цѣлый кружокъ корреспондентовъ и репортеровъ.

Отличительной чертой нашего изданія будетъ животрепещущій интересъ минуты и быстрое всестороннее ознакомленіе публики со всѣми явленіями въ нашемъ обществѣ.

„РУССКАЯ ГАЗЕТА“ БУДЕТЪ СОДЕРЖАТЬ

I. Правительственныя распоряженія и постановленія. Отчеты административныхъ мѣстъ и лицъ. Свѣдѣнія о пребываніи Высочайшихъ особъ.

II. Политика. Обозрѣніе иностранной и внутренней политической жизни. Статьи по разнымъ государственнымъ, политико-экономическимъ и общественнымъ вопросамъ.

III. Биржа и капиталъ. Денежный рынокъ. Заграничная и внутренняя биржевая хроника. Дѣятельность банковъ, акціонерныхъ обществъ и другихъ учрежденій. Акцизы.

IV. Торговля и промыслы. Товарный рынокъ и торговая хроника. Фабричное, заводское и ремесленное дѣло. Кустарная промышленность.

V. Жизнь. Явленія въ общественной и частной жизни. Происшествія въ Россіи. Корреспонденціи. Вѣсти изъ провинціи. Случаи, слухи и курьезы.

VI. Наука и Изобретенія, открытія и искуства по всѣмъ отраслямъ знаній заграницей и въ Россіи.

VII. Хозяйство. Народное, домашнее, военное, церковное. Городское и сельское благоустройство. Санитарныя и гигіеническія нужды.

VIII. Литература. Романы, повѣсти, разсказы, очерки, сцены, стихотворенія—оригинальные и переводные. Путешествія. Фельетоны. Журналы и газеты. Біографіи.

IX. Театръ и музыка. Разборъ пьэсъ. Оцѣнка игры артистовъ на столичныхъ и провинціальныхъ театрахъ, собраніяхъ, вечерахъ и пр.

X. Судъ. Процессы въ коммерческихъ судахъ, въ общихъ и мировыхъ судебныхъ учрежденіяхъ.

XI. Исторія и статистика. Историческіе и этнографическіе очерки.

XII Свѣдѣнія: желѣзно-дорожныя, судебныя, почтовыя и другія. Телеграммы.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Безъ доставки:		Съ доставкой или пересылкой:	
На годъ (съ 1 марта 1880 по 1 марта 1881)	6 р. 50 к.	На годъ	8 р. — к.
„ 1/2 года	3 р. 50 к.	„ 1/2 года	4 р. 25 к.
„ 3 мѣсяца	2 р. — к.	„ 3 мѣсяца	2 р. 50 к.
„ 1 мѣсяцъ	1 р. — к.	„ 1 мѣсяцъ	1 р. 15 к.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ

Въ Москвѣ: въ конторѣ изданія „Русской газеты“ типографія **Императорскихъ** Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова; въ книжномъ магазинѣ И. И. Смирнова, на углу Охотнаго ряда и Моховой улицы, д. Корзинкина. Въ конторѣ редакціи: Никитская, противъ Никитскаго монастыря, д. княженъ Вадбольскихъ и у всѣхъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Въ С.-Петербургѣ: въ отдѣленіи конторы „Русской газеты“ при книжномъ магазинѣ Карбасникова и у другихъ извѣстныхъ книгопродавцевъ.

Иногородныхъ просимъ исключительно обращаться въ контору изданія „Русской газеты“, Москва, типографія Императорскихъ Московскихъ театровъ, у Зоологическаго сада, д. И. И. Смирнова.

*) Первый листъ котораго преимущественно будетъ посвященъ торжеству 19 февраля, сего года, по случаю благополучнаго 25-ти лѣтняго царствованія Государя Императора, съ его портретомъ.

13-դ ԼԷՅԲ-ԳՐԵՆԱԴԵՐԵԱՆ Նորին Մեծութեան ԳՈՒՆԴԸ խնդրում է ցանկացող անձանց ԿԱՊԱԼՈՎ վերցնել այդ գունդին ՄԻՍ և զանազան ՊԱՇԱՐԵՂԷՆՆԵՐԻ հասցնելը, դիմել գունդին ՄԱՆԳԼԻՍ: Աճուրդը կը սկսվի ներկայ տարվայ ԱՊՐԻԼԻ 1-ին և կը շարունակվի մինչև ապրիլի 15-ը:

3—4 (2)

ԾԱԽՎՈՒՄ է ԵՐԿՈՒ ՖԱՅՏՕՆ իւր ձիաներով Վարանցովի նաբերեժնի փողոցում. ցանկացողները կարող են դիմել ԶԱՔԱՐ ԻՍՐԱԵԼԵԱՆՑԻ տանը № 7 պօլիցիայի մօտ:

3—3

Дозволено Цензурою 4 Марта 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսօնի Типографія А. А. Михельсона